

Remissvar angående Cirkulär migration och utveckling – förslag och framåtblick (SOU 2011:28)

Sveriges förenade studentkårer (SFS) och Sveriges förenade studentkårers doktorandkommitté (SFS-dk) har av regeringen fått möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet *Cirkulär migration och utveckling – förslag och framåtblick (SOU 2011:28)*.

SFS och SFS-dk inkommer här med ett gemensamt remissvar.

Stockholm dag som ovan

Sabine Pettersson
Vice ordförande SFS

Benjamin Ulfenborg
Ordförande SFS-dk

sabine.petersson@sfs.se
08- 54 57 01 07

benjamin.ulfenborg@sfs.se
08- 54 57 01 00

John Tumpane
Utredare

john.tumpane@sfs.se
08-54 57 01 11

Synpunkter på betänkandet: Cirkulär migration och utveckling – förslag och framåtblick (SOU 2011:28)

Inledande kommentarer

SFS välkomnar att CiMU har identifierat såväl internationella studenter och doktorander som utresande svenska studenter och doktorander som nyckelgrupper vad gäller cirkulär migration och utveckling. SFS ställer sig positivt till många av de förslag kommittén kommit med i sitt betänkande. Den ökade internationalisering av högre utbildningen och universitetsforskningen betyder att dessa nyckelgrupper kommer att vara allt viktigare i framtiden.

Raset av antalet inresande internationella studenter sedan införandet av studieavgifter för studenter från tredjeland är därför problematisk. Detta är en utveckling som inte bara drabbar de potentiella inresande studenterna utan också studenter från Sverige och EU/EES-området. Möjligheten att etablera ett internationellt nätverk och dra nytta av internationella studenters erfarenheter och kunskaper är inte längre densamma. Det i sin tur är något SFS befarar kan skada utbildningskvaliteten. Det finns även risk för en minskad resurseffektivitet på landets högskolor då många lärosäten har utvecklat masterskurser för att dessa sedan läggs ner eller omformas på grund av för få studenter. Långsiktigt riskerar det också att skada Sveriges möjlighet att stå i spetsen för en högkvalitativ högre utbildning, forskning och innovation med en hög grad av internationalisering.

Enligt statistik från Verket för högskoleservice har antalet antagna till mastersprogram som ej har ett svenskt personnummer minskat från 16 862 (2010) till 4 807 (2011), av dessa framgår det att 2 306 är studieavgiftsskyldiga. Dessutom är det viktigt att poängtera att alla dessa inte nödvändigtvis kommer att beviljas uppehållstillstånd.

SFS vill också påpeka att anmälningsavgiften som infördes för tredjelandsstudenter om 900 kr är betydligt högre än exempelvis de motsvarande avgifterna i Holland och Danmark. Den höga avgiften leder förmodligen till att ett stort antal potentiella studenter i första hand söker sig till andra europeiska länder och aldrig kommer med i ansökningsprocessen.¹ Följaktligen blir urvalsunderlaget till antagning mycket smalt.

Förutom den höga anmälningsavgiften, och själva studieavgiften som nu har införts, så finns det ett flertal hinder för inresande studenter vilka SFS betraktar som både onödiga och problematiska och som till viss del har övervägts i betänkandet. Dessa beskrivs nedan.

¹ Totalt antalet sökande (inklusive de svenska studenterna) till mastersprogram och internationella kurser minskade med 71 % från höstterminen 2010 till höstterminen 2011. (källa: VHS)

4.6.1 Tillståndsformen för internationella doktorander

SFS tillstyrker förslaget om en ny tillståndsform för internationella doktorander.

Vidare är det mycket positivt att kommittén har valt ett förslag som inte skiljer mellan olika försörjningsformer för doktorander och att tiden med ett sådant tillstånd ska vara vistelsegrundande för ett eventuellt PUT.

Vi vill dock poängtera att detta inte ska legitimera stipendier som försörjningsform för doktorander. SFS menar att dessa unga forskare, som sitter på en spetskompetens ska erbjudas doktorandtjänst. En rimlig finansiering i form av en sådan anställning är ytterligare ett incitament för de mest välkvalificerade akademikerna att söka sig till den svenska forskarutbildningen.

4.6.2 Arbetstillstånd för medföljande till internationella studenter

SFS tillstyrker CiMU:s förslag om att medföljande familjemedlemmar till utländska studenter och doktorander bör kunna beviljas arbetstillstånd. Dock vill SFS tillägga att det bör vara möjligt att ansöka om det arbetstillståndet efter inresan till Sverige, då det ofta är korta tider mellan antagning till studier och inresa till Sverige samt att den medföljande inte nödvändigtvis hinner få ett sådant tillstånd beviljat i tid.

4.6.3 Förlängd tid för uppehållstillstånd för studier

SFS ställer sig mycket positivt till en utökning av tiden ett uppehållstillstånd för studier gäller.

Det är inte lätt att söka jobb samtidigt som studier bedrivs på heltid och ingen examen ännu fått ut. Det kan också dröja en tid mellan studiernas avslutande och att examensbeviset utfärdas på grund av till exempel den långa administrationstiden vilket studenten inte kan påverka. En förlängning av uppehållstillståndet på sex månader skulle möjliggöra för många internationella studenter att bidra till den svenska arbetsmarknaden med sina nyförvärvade kompetenser.

4.6.4 Stipendier till internationella studenter.

SFS stödjer förslaget om ett utökat stipendiesystem för internationella studenter.

De befintliga stipendiesystemen är begränsade i utformning och erbjuder för få studenter möjlighet till finansiering av sina studier i Sverige då den årliga studieavgiften ofta ligger kring 100 000 kr eller uppåt. Därför anser SFS det som ett måste att höja anslagen till stipendieprogrammen. SFS ser också på kommitténs förslag som en miniminivå och menar att det finns ett behov att kontinuerligt se över

antalet stipendier i förhållande till antalet inresande studenter och därefter tillföra mer pengar efter behov.

4.6.5 Samarbeten mellan svenska och utländska universitet

SFS vill påpeka vikten av en kvalitetssäkring av samarbetsavtal mellan svenska och utländska lärosäten.

Dessa samarbeten kan te sig i olika former som till exempel utbyten eller gemensamma examina, men det är viktigt att kvaliteten i varje fall kan garanteras för den utresande svenska studenten såväl som för den inresande internationella studenten. SFS anser att lärosätena centralt bör få i uppdrag att kartlägga och utvärdera dessa samarbeten.

Högskoleförordningen 11 § innehåller föreskrifter om överenskommelser mellan svenska och utländska lärosäten för att få utfärda gemensamma examina. Dock finns det inga föreskrifter om hur doktoranders villkor ska säkras och granskas i en sådan överenskommelse, vilket är något som bör ses över med eventuella riktlinjer från HSV.

4.6.6 Handläggning av tillstånd för internationella studenter

SFS delar inte kommitténs bedömning att det inte längre finns något problem med handläggning av tillstånd. SFS anser att rutinerna för handläggning av student- och doktorandärenden alltid måste vara tydliga, kända och konsekventa.

Handläggningstiderna må ha förkortats på grund av det mycket lägre antalet sökande, men regelverket och byråkratin ställer fortfarande till ett flertal problem för potentiella inresande studenter. SFS betraktar det som orimligt att blivande studenter från ett land utan en svensk ambassad måste resa till ett annat land med en ambassad för att ansöka om uppehållstillstånd och där få ett giltigt uppehållstillståndskort utfärdat. Det innebär en kraftigt höjd kostnad för studenten och en onödig, men signifikant, tröskel för studenten.²

Doktorander har uppmärksammat SFS och SFS-dk om ett bristande bemötande av Migrationsverket. SFS befarar att det finns bristande kunskaper om vilka regler som ska tillämpas för doktorander. Ett exempel är en gravid doktorand från ett land utanför EU som erhåller utbildningsbidrag och som snart skulle påbörja föräldraledighet. Migrationsverket informerade att hon inte skulle beviljas ett förnyat uppehållstillstånd då hon inte längre skulle jobba heltid. Ärendet har dock retts ut då handläggaren upplysts om att ifall personen är antagen till 100 % forskarstudier är föräldraledighet fortfarande en del i detta. Vi upplever att det framförallt beror på den orimliga situationen där

² SFS noterar att Migrationsverket nyligen har underlättat för vissa studenter, men inte alla, genom att kunna utfärda UT-kort i Sverige om visum ej behövs.

anställning görs som doktorand, men uppehållstillstånd erhålls för studier. Detta orsakar missförstånd hos Migrationsverkets personal som tycks osäkra på hur ärenden ska handläggas. Förhoppningsvis kommer detta att förändras om förslag 4.6.1 antas och att nya tydliga och kända handlägningsrutiner för doktorander etableras i samband med detta.

4.2.2 Möjlighet till längre utlandsvistelser för den med permanent uppehållstillstånd (PUT)

SFS tillstyrker förslaget om en förlängning av tiden en person med PUT kan bosättas utanför Sverige från 1 till 5 år.

Den alltmer internationaliserade högre utbildningen och universitetsforskningen innebär ofta längre utlandsvistelser, såsom en postdoktor anställning, vilket möjliggör för personer utbildade i Sverige att inhämta nya kunskaper och erfarenheter som sedan kommer Sverige till nytta vid återkomsten. SFS är av åsikten att den ökade rörligheten som förslaget skulle innebära underlättar för en mer dynamisk och gränsöverskridande kunskaps- och innovationsbas i Sverige. Vi vill förorda att detta förslag skall tillämpas retroaktivt i samband med en eventuell förändring enligt 4.6.1. Det så att tiden i Sverige som doktorand kan räknas som hemvisttid för ansökan om PUT oavsett om det var ett uppehållstillstånd för studier som erhållits eller ett uppehållstillstånd enligt förslag 4.6.1.

7.3.5 Validering och erkännande av tredjelandsmedborgares yrkes- och utbildningskvalifikationer

SFS ställer sig positivt till kommitténs förslag gällande validering och erkännande av utländska utbildningskvalifikationer och menar att det är oerhört viktigt att den processen är kvalitetssäkrad i alla led. Vidare måste processen vara rättssäker och tydlig för individen med möjlighet till överklagan.

En granskning som har genomförts av Riksrevisionen – *Statliga insatser för akademiker med utländsk utbildning, RiR 2011:16* – påpekar problematiken med att Sverige inte tillvaratar utländska akademikers kompetenser, vilket SFS menar är ett slöseri både samhällsekonomiskt och för individen.

SFS anser att kvalitetssäkring är en central aspekt av en valideringsprocess som även bör vara tydlig och transparent. SFS delar också kommitténs bild om ett behov av validering av kunskaper förvärvade i Sverige, till exempel det förslagna NQF systemet.